

*До Марина Бракалова - зам. мин. в МЗХ
и Диана Атанасова - началник-отдел „Агростатистика“,
ГДЗРП*

Предложение за допълнителните текстове към изискванията за поръчван софтуер от МЗХ, които да формулират изискване за отворена разработка

*от „Фондация Общество точка бг“, независими създатели на
електронни инструменти за информираност с функция: удобна и лесна
връзка между държава и гражданин, info@obshtestvo.bg
Участвали в изработката: Божидар Божанов, Антон Стойчев, Петко
Циков*

Въведение

Документът включва предложения за допълнителни изисквания към държавните поръчки на софтуер. Предложенията са с цел да формулират изискване софтуерът да бъде с отворен код и разработван по отворен начин.

Изготвянето на този документ е следствие от презентация за ползите от отворен код и отворената разработка в Министерство на земеделието и храните и прочит на техническото задание за информационната система за агростатистика (ИСАС).

За кои видовете информационни системи и продукти са приложими следните предложения

Всички видове информационни системи и продукти са подходящи да бъдат с отворен код. Отворен код е неприложим само тогава когато желаният от администрацията софтуер отговаря на всяко от следните три условия:

1. вече съществува;
2. е със затворен код;
3. и излиза по-евтино отколкото да се изработи.

Това е рядкост. В този случай софтуерът няма нужда да се изработи, а да се закупи или да се плаща абонамент.

Изисквания

Следните изисквания определят разработката на един софтуер като отворена и гарантират предоставянето на изходният му код като отворен код. Целта им е да бъдат включвани в техническите задания, които се подготвят при поръчка на софтуер.

1. Задължително е използването на **система за контрол на версиите**¹ по време на разработката. Препоръчва се използването на разпределени системи за контрол на версиите, например Git или Mercurial;
2. Изходният код трябва да бъде достъпен постоянно онлайн, заедно с цялата информация налична в системата за контрол на версиите. Мястото където това е достъпно се приема за оригинален и централен източник на съдържанието,

¹виж секция определения за дефиниция на „система за контрол на версиите“

нарично още **главното копие на хранилището**². Изпълнителят следва да предостави интернет адреса, на който да е видимо хранилището, ако възложителя не е предоставил такъв. Могат и се насърчава да се ползват водещи в индустрията услуги като GitHub и BitBucket;

3. Главното копие на хранилището на изходния код трябва да бъде използвано от възложителя в процеса на разработка и там да се съхранява **най-актуалната версия**³ на разработвания софтуер;
4. Лични данни, пароли и друга чувствителна информация трябва да остане скрита.
5. Достъпът до изходния код за трети лица трябва да е само за четене;
6. Техническата документация също трябва да бъде публична, по възможност в същото главно копие на хранилището както изходния код;
7. Съгласно добрите практики в индустрията, във всеки един момент проектът трябва да може да бъде компилиран и стартиран от всеки, който сваля изходния код от публичното хранилище и има нужната компетенция. Изключение правят случаите, в които се налага зависимост от компонент, който е платен и съответно не е достъпен в публични хранилища на компоненти;
8. Изпълнителят избира най-подходящия според него отворен **лиценз**⁴. Избраният лиценз трябва да е одобрен от Free Software Foundation или от Open Source Initiative. Препоръчват се следните лицензи:
 - a. **EUPL**
 - b. **GNU GPL v3**
 - c. **MIT license**
 - d. **Apache licence**
 - e. **BSD licence**;
9. Във всеки файл от изходния код трябва да бъде позован избраният лиценз.

Къде да бъдат включени изискванията в технически задания

След прочита на техническото задание за информационната система за агростатистика (ИСАС) става ясно че има две удачни места, които да се поставят изискванията за отворен код и отворена разработка. Това са:

1. Технически изисквания (номерирано като 5.1. в техн. задание за ИСАС);
2. Архитектурни изисквания и технология (номерирано като 7.3. в техн. задание за ИСАС).

² виж секция определения за дефиниция на „хранилище“

³ виж секция определения за дефиниция на „най-актуална версия“

⁴ виж секция определения за дефиниция на „лиценз“

Новите изискванията могат просто да бъдат добавени към съществуващите такива. Не създават конфликт с други изисквания.

Допълнителните промени

Когато има отделна секция за техническата документация на софтуер (както при ИСАС - т. 8.4), то там може да се повтаря изискването, че тя трябва да е публична.

Когато има секция описваща доставката завършения продукт (както при ИСАС - т. 9.3) вече няма нужда разработения продукт да се получава на оптичен носител като CD, понеже той е отворено раработен. Инструкции за употреба и инсталация, както и други документи, все още ще имат нужда от предаване на някакъв носител.

Допълнителни действия от страна на възложителя

Единственото нужно от страна на възложителя след постовянето на изискванията е да бъде публикуван адреса за достъп до **главното хранилище** на разработвания софтуер.

Препоръчително, но не задължително, възложителят да вземе проактивната страна в създаването на главните хранилище за всеки проект и да има централно място, където да се намират такива проекти. И да предоставя адрес и права към хранилището на изпълнителя, за да го използва.

Това не изисква дълбоки технически познания, нито допълнителни финансови ресурси. Има безплатни услуги за целта, доказани в индустрията с високо качество.

Администрации на Великобритания, Белгия, Естония, Швейцария, Финландия, Франция, САЩ, Австралия, Боливия и още държави се доверяват на [Github.com](https://github.com/) (<https://github.com/>) за тази цел.

Определения

1. „**Хранилище**“ - е специално място, създадено от **системата за контрол на версиите**, където е възможно да се следят и описват промените по дадено съдържание (текст, програмен код, двоични файлове).
2. „**Система за контрол на версиите**“ - е технология, с която се създават **хранилища**. Една система за контрол на версиите трябва да може:
 - Да съхранява пълна история кой, какво и кога е променил по съдържанието в хранилището, както и защо се прави промяната;

- Да позволява преглеждане разликите между всеки две съхранени версии в хранилището;
 - Да позволява при необходимост съдържанието в хранилището да може да се върне към предишна съхранена версия;
 - Да позволява наличието на множество копия на хранилището и синхронизация между тях.
3. **„Най-актуалната версия“** - изходен код на софтуера, включващ както завършеният софтуерен продукт, така и файловете които се променят в процеса на разработка и доработка.
4. **„Лиценз“** - условия за ползване на разработения изходен код.